Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיזעס בלאטס ערשיינט
דריימאל וואכענטליך
מיטוואך, פרייטאג אונד שאנטאג
אונד קאסטט
פיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעריג 10 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעריג 5 גולד. קר. ע. וו.
פיערטעליעריג 2 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיר'ס אויסלאנד
גאנציעריג 11 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעריג 5 גולד 50 קר. ע. וו.
פיערטעליעריג 2 גולד. 75 קר. ע. וו.

אויף דיזע צייטונג קאנן מאן
עדזע מאן
פרענומעריערן
אונד דער פרענומעראציאנס-שטעלן
בענאנט מיט דעם עמפאנג ד'ר
עדיטאן בלאטעס.
דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
וואיטצנער בולוואר נומ' 29
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראציאנס-געלדער צו זענדען בעליעבט.

Nr. 147. פיערצעהנטער יאהרגאנג. פעסט מיטטוואך ג טבת ה'תרמ"ג. Pest, den 13 Dezember 1882.

איין בלוט-בלבול אין גאליציען.

ניכט נור דער אנטי-סעמיטיסמוס איבערהויפט זאנדערן אויך דיא פאן ערהאבענען פערלייטונגען אונד בעשולדיגונגען שיינען אובער-אלל ציעמליך גלייך צו זיין. זא פערבייטעטען יא דיא אנטי-סעמיטען אין פאסט נאנץ איי"אפא, דאס דיא יודען ארבייטס-שיא, וואכענטליך אונד בלוט-זיינער זינד. דאך דאס טרייבען דער אינגאריישען אנטי-סעמיטען, דיא גענען דיא יודען מיט דער בע-שולדיגונג דעס מענשען-מארדעס איי"פטראטען, שיען ביזהער דענאך פערא"ינגעלט געבליעבען צו זיין. ליידער ש ע ן עס נור זא. דענן שאן פאר יעניגען מאנאטען טראט דער פאליזיע אישטיצ, נעמליך דער בעלאנגטע יודענפרעססער דעפי-טרעטע מערגאנזיטען, אים גאליצישען לאנדטאגע עבענפאללס מיט דער אנקלאגע איף, דאס איינע יידישע פאמיליע אין כרישטען-מערדען, וועלכעס ביא איהר פרוהער אין דיענסטען געששאנדען, ער-מארדעט הענטע. מערגאנזיטען בעהאפטעטע זיי-נערצייט זאגאר, דאס דיעזער מארד איינעס כריש-טען-מערדעמס דורך יודען דעם טיסא-עסלארער פאללע גאנץ עהנליך דיא ! — ווא דעם „פעסטער לאיד" איס רזעשאיי (גאליציען) פאם 11-טען דיע-זעס טעלעגראפירט ווארד, דאס דיא געריכטס-פער-האנדלונג אין דיעזער אנגעלעגענהייט זאעבען בע-גאנגען, איס דער פערלעזענען אנקלאגע-שריפט איזט איבער דעזען פאלל פאלגענדעס צו ענטנעהמען :

אין דעם גאליצישען אָרט ל ו ט צ א פער-שוואנד אם 27-טען נאוועמבער 1881 אין בייערנ-מערכען, נאמענס פראנציסקא מ ו א ר ט ש י, איהר לייכנאם וואורדע ערסט אם 6-טען מערץ 1882 איינגעפונדען, אונד צוואר אין זעהר פערשטممעל-טעם צוששאנדע. דער פערדאכט פעל איף דען יידישען אינוואהנער אונד גוטס-בעזיטצער מאזעס ר י ט ט ע ר. עס זאלל זיך נעמליך ערגעבען האבען, דאס פראנציסקא מארשי אם 27-טען נאוו-עמבער אבענדס זיך ווידער אין דיא וואהנונג דער פאמיליע רישטער בעגעבען האבע, ווא זיא פרוהער אין דיענסטען געששאנדען. דיס יונגער צוים וואורדע אבער פראנציסקא מארשי מעהר פאן נעמאנדעס געזוכטען, — נון שאפט איף אין בייער דעם אישטעס, נאמענס שאבלינסקי, איף, דער פאלגענדע צו-גענשאפט אבלעגען : „פראנציסקא מארשי, וועל-כע ביא דער פאמיליע רישטער אם 27-טען נאוועמ-בער אבענדס אין בעזוך וואר, וואורדע פאם הייז-הערען, מאזעס רישטער, אין דען קעללער געלאקט. איך וואר דאנן גערוגען, ביא דער ערמארדונג דער פראנציסקא מארשי בעהילפליך צו זיין. אלס דאס מערדען זיך בעריישס אים קעללער בעפאנד, פערזעצטעע איך איהר מיט איינער האקע איינען שלאג אם קאפפע", דאס זיא בעטיבט צוזאממענ-זאנק, יעטצט נאהם מאזעס רישטער אין מעססער אונד הערבשנישט דעם מערדען דען האלז, וואריף זיינ פרוה אונד זיינע ביידען טאכטער דער אונ-גלוקליכען אין דען בייד אי"פשלעטצען, איך ער-העלט פאן מאזעס רישטער פיר מיינע מיששיטהונג ביא דיעזעס מארדע דען בעטראג פאן 50 גולדען !"

זא ווייט דיא אויסאגע דעס הייפטצייגען, דער אבער גליטצייטיג זיך זעלבסט אלס מיששלדיגען אין דיעזעס גרייזענהאפטען פערבריעכען ערקלערט. — נון ענטהאלט אבער דיעזע אנקלאגע-שריפט איף ווייטערע צייגען-אויסזאגען, דיא זיך יעדאך ניכט איף איהר מארד-טהאט זעלבסט בעציעהען, זאנ-דערן איף דיא אויסזאגען, פערמאגע דערען מאזעס רישטער צו דיעזעס פערבריעכען זיך אנגעבליך הינ-ריישען לייסען. דיעזע אויסזאגען זינד אבער זא אנ-זיננע, דאס מאן דערען גרונדלאזיגקייט אנזעהן ערקענען מוס. עס הייסט נעמליך אין דער אנקלאגע-שריפט ווייטער :

„יידישע צייגען זאגטען אויס, דאס מאזעס רישטער מיט דער פראנציסקא מארשי אין אונ-מאראלישעס פערהעלטנים אונטערהעלט, ער פרוה-טעטע, דאסס דאס מערדען פאן איהם שוואנער געוואָרדען. דיעזעס בעאנזרוהיגטע איהן נאר זעהר אונד צוואר ניכט בלאס זיינער ע ה ר ע וועגען, זאגטען אויך אין אנקלאגע אינעס גאנץ אנדערען אומשטאנדעס. זיינע אלטעסטע טאכטער איזט נעמ-ליך ברייט. נון בעשטممט אבער דער „תלמוד", דאס דער בריישאנס בעריכטיגט איזט. דיא „פאר-טיע" ריקגענגיג צו מאכען, וועגן ער ערפאהרט, דאס זיין שוויעגערפאטער אין אונמאראלישעס לעבען פיהרט, — אים פרוכט פאר דעם בריישאנס אונד זיינער אלטערן טאכטער האט אלזא מאזעס רישטער אונטער מיטהילפע דעס שבאבלינסקי דיא פראנציסקא מארשי ערמארדעט. — פראנציסקא מארשי האטטע ביא דער אויפזיהונג אהרער לייכע קיין קאפפע-האאר. איך דיעזעס פערשטערקי-טע דען פערדאכט, דא אם זיننע דעם „תלמוד" אויגעס שוואנערען מערכען דאס הויפט-האאר אבגעשנישטען ווערדען מיססען."

זא ווייט דיא זיننגלאזען אויסזאגען ווייטעגס דער יידישען צייגען. דאס מאן עס הייער מיט ערהיننגען פאלשען צייגען צו טהון האט, דאס לייגט איף דער האנד. אבער דיא הערדען, וועלכע דיעזע צייגען גערننגען האבען, גלייכטען עטוואס גראסעס ער-ריכט צו האבען, דאס זיך איننע באראטטערלאזע אונד פערוואראכטע יודען הייצע הערגעגעבען. נון זינד אבער דיעזע צייגען זא אויסזאגען, דאס זיא דורך איהרע אויסזאגען נור זיך אונד יننע לעבער-לירך מאכען. פאן דענען דיא גערننגען ווארדען. וואס ווא"לען דיא נאמענטליך פאם „תלמוד" הראבען ? אין בריישנאס דאנן איننע „פאר-טיע" איך איننע ערגען גרונד ריקגענגע מאכען. דער „תלמוד" בריישט איהן הייצע ניכט דורך נעווייסע בערגننגען עסטס צו ערמעכטיגען. דאנן אבער וואס וואללען דיא מיט דעם פערשוואנדענען קאפפע-האאר דער לייכע ? עס מאג הייא אונד דא „אהל בריישך זיין, דאס איننעס שוואנערען יידישען מערכען דאס האאר אבגעשא-דען ווארד ; ווס איזט אבער יא איننגפאללען, דאס איننעס שוואנערען בריישטען-מערכען דאס קאפפע-האאר אבגעשנישטען ווערדען מיססע ; דיא הראבבי-נער גאליציننס הראבען דענען איך דיעסבעצגליך בעריישס אידרע מיننג גגאיסרט. — אס ער-פיילכסטען איזט אונדעס דיא טהאטזאכע, דאס דער הייפטצייגע, נעמליך דער בייער שבאבלינסקי, זיننע אויסזאגען מיסטלערווייזע ווידער צוריקגע-צאגען. אלס אנגעקלאגטע ערשיننען אויסער שבאב-לינסקי אונד מאזעס רישטער איך נאך דיא פרוה דעס לעטצטערען, נאמענס נישל, אונד דיא בייד-דען מאכטער, הה אונד בילה. עס זינד ניכט ווע-ניגער אלס 45 צייגען פאר גלאדען, וואיننטער איך הראבבינער דר' גידעמאן אים וויגן. — עס איזט אונ-דעס זעלבסטפערשטענדליך, דאס הראבבינער גידע-מאן ניכט אלס איننגליכער צ ייגי, זאנדערן פעל-מעהר אלס זאכפערשטענדיגער טהייל זיין וויהר. ער ווייהר דיא אויסזאגען דער פאלשען צייגען, ווע-כע זיך נאמענטליך איף דען „תלמוד" בעריפען, גגייס אלס זינגלאז אונד ניכטיג בעגייכننען.

ווא ווייטערכעריכטעט ווירד, וואורדע דיא ליכע אין דער נעהע דער רישטערישען וואהننג איינגעפונדען, ווערהענד דיא מארד-אינשטרומענטע ביא איننעס גגייסטען פעלבער, איننעס נאכבאר דעס שטאללינסקי, ענטדעקט וואורדען. אונס שיننט, דאס שאן דער אומשטאנד, דאס דיא ליכע אין דער נעהע דער רישטערישען וואהننג איינגעפונדען וואורדע, דאריף הינדייטעט. דאס דיעזעלבע פאן אנטי-סעמיטען הننגשלעגגט וואורדע, אים איין „בלוט-בלבול" הערפאָרצורופען. ווערע ווירקליך מאזעס רישטער דער מארדער גגייעזען, זא ווירדע ער דיא ליכע ניכט אין דיننער וואהننג, זא-דערן אין איننעס מאגליכסט ענטפערנט ליעגגענדען וויننקעל פערשטערט האבען !

אים אללגעמיننען וואללען וויר נור זאגען, דאס דיעזעס בלבול ווير נור אנשיننענד דעס פאללע פאן טיסא-עסלאר גגייכט. אין ווירקליכקייט איזט יעדאך דער אנשטיننטע אין זעהר גגיאסער. אין דעס גאליצישען מארד-פראצעסס האנדעלט עס זיך אים איין גגיאהننליכעס גגעמיننעס פערבריעכען, ווען עס זיך זאגאר הערייסשטעללען וואללטע, דאס ווירקליך מאזעס רישטער דער מארדער גגייעזען, זא האבען זיך דיא ווען אים אללגעמיننען אים דאס גאנצע ווייننגגען צו קיממערן. דער פערבריעכער ווירד בעשטראפט. אהننע ריקזיכט דארויף, אב ער ווירד אדער בריסט איזט. דאמיט מיס דער פאלל אלס אבגעטהאן ערשיننען. אנדערס פערהאלט עס זיך אבער אין דעס טיסא-עסלארער פאלל, דער ניכט אלס גגיאהننליכעס גגעמיننעס פערבריעכען, זאנדערן אלס איין מארד „צו רעליגגיאזען צייגען" בעגגייכننעט וואורדע. ביא דיעזעס פאללע ערשיי-ننען אללא ניכט בלאס דיא אننגעבליכען טהעטער אלס אننגעקלאגטע, זאנדערן גגלייכזאס דיא גגעזאמט-טע יודענהייט, יא דיא גאנטליכע יידישע רעליגגיאן, אונד עבען פאן דיעזעס גגעזכטס-פننקטע איזט דער טיסא-עסלארער פאלל אין ווייט הייכערער, דער גגעמאننען אننגעווירדט האססען קאننן, דער נאך אין יידישעס הערין האט ! —

פערשיעדענע גגיאגגרויטען.

((י י ד ע ן - ה ע ט צ ע ר א י ן ד ע ן א נ ק ל א נ ג ע ש ט א נ ד.) אים גגיטרא ווירד בע-ריכטעט : בעראننגטליך האט אם 16-טען איننעס דיעזעס יאהרעס אין דעס אָרטע סאבאטיסט (גגיט-ראער קאמטאט) אין יידענקראיאלל שאפטטע-פننדען. דער גגיטראער גגעריכטס-האף האט נון 10 דערעלספיהרער דיעזעס קראיאללס אין דען אנ-קלאגע-שטאנד פערזעטצט. דיא אנקלאגע-שריפט לייטעט אין פורעגגס ווא פאللט : „אם 10-טען איننעס דיעזעס יאהרעס וואורדע אין סאבאטיסט דער יאהרמארקט אבגעהאלטען, דער אָרטס-ריכטער פערבעטצט, דאס דיא אנטי-סעמיטען דיעזען יאהר-מארקט צוריק הערפאָרדרופننג איننגגס יידען-קראי-וואללס בעننטצען ווירדען. ער לייגס דאהער אים פאָרזיכט אים דעס בעننאכבארטען ס ע ג נ י ט ץ אבט פאנדירען קאממען. דער מארקט פערלייגט אהننע רוהיג-שטאטننג. דיא בעפאللקערننג אים דען נאהען דאפען, דיא עבענפאللס דען מארקט בעזוכטען, בעننאך זיך נגגען אבגער אין דיא ווירטהס-הייזער. דאסזעللע טהאטען איך דיא פאנדירען, פיר וועלכע דיא יידישע גגעמיننע אים נאסטהייזע דעס מאמיעל קיטאלעס איין נאכטמאהל בעשטעللט האטטע, גגעגגן 10 איהר אבענדס פאָרדערטע דער

איין בלוט-בלבול אין גאליציען.

ניכט נור דער אנטי-סעמיטיסמוס איבערהויפט זאנדערן אויך דיא פאן ערהאבענען פערלייטונגען אונד בעשולדיגונגען שיننען אובער-אלל ציעמליך גלייך צו זיין. זא פערבייטעטען יא דיא אנטי-סעמיטען אין פאסט נאנץ איי"אפא, דאס דיא יודען ארבייטס-שיא, וואכענטליך אונד בלוט-זיننער זינד. דאך דאס טרייבען דער אינגאריישען אנטי-סעמיטען, דיא גגעגגן דיא יודען מיט דער בע-שולדיגننג דעס מענשען-מארדעס איי"פטראטען, שיען ביזהער דענאך פערא"ינגעלט געבליעבען צו זיין. ליידער ש ע ן עס נור זא. דענן שאן פאר יעניגען מאנאטען טראט דער פאליזיע אישטיצ, נעמליך דער בעלאننגטע יודענפרעססער דעפי-טרעטע מערגאנזיטען, אים גאליצישען לאנדטאגע עבענפאللס מיט דער אנקלאגע איף, דאס איننע יידישע פאמיליע אין כרישטען-מערדען, וועלכעס ביא איהר פרוהער אין דיענסטען געששאנדען, ער-מארדעט הענטע. מערגאننזיטען בעהאפטעטע זיי-ننערצייט זאגאר, דאס דיעזער מארד איننעס כרישטען-מערדעמס דורך יודען דעם טיסא-עסלארער פאللע גגאנץ עהننליך דיא ! — ווא דעם „פעסטער לאיד" איס רזעשאיי (גגאליציען) פאם 11-טען דיע-זעס טעللעגראפירט ווירד, דאס דיא גגעריכטס-פער-האנדللننג אין דיעזער אننגעللעגننהייט זאעבען בע-גגאننגען, איס דער פערللעזننען אننקلاننג-שريפט איזט איבער דעזען פאللע פאللגענדעס צו ענטننעהمען :

אין דעס גاللיצישען אָرטע ل و ط ص ا ه ش ي ، שוואנד אם 27-טען נאוועמבער 1881 אין בייערننמערכען, נאמענס פراننزيسكا م و ا ر ط ش ي ، איהר לייכنאם וואורדע ערסט אם 6-טען מערץ 1882 איننגעפונדען, אונד צוואר אין זעהר פערשטممעל-טעם צושشאנדע. דער פערדאכט פעל איף דען יידישען אינוואהننער אונד גוטس-בעזيتצער מאזעס ر ي ط ط ع ر. עס זאللל זיך נעמליך ערגעבען האבען, דאס فراننزيسكا مارشي אم 27-טען נאוו-עمبער אבענדס זיך ווידער אין דיא וואהننונג דער פאמיליע רישטער בעننגעבען האבע, ווא זיא פרוהער אין דיענסטען געשشאנדען. דיס יننגער צوים וואורدע אבער فراننزيسكا مارشي מעהר פאן נעמאנדעס געזוכטען, — נון שאפט איך אין בייער דעם אישטעס, נאמענס שבלينسكي, איף, דער פאللגענדע צو-גענשافت אבלעגען : „فراننزيسكا مارشي، وועل-כע ביא דער פاميليע رشتر אم 27-טען نوامبر אבענדס אין בעזוך واר، وواردע פאם הייז-הערען، מאזעס رشتر، אין דען קעللער געللאקט. איך واר داننن غرونغن، بيا دער ערمارדونغ דער فراننزيسكا مارشي بعهيلفليخ زو زين. אלס דאס מערדען זיך בעריישס אים קעللער בעפאנד, פערזעצטעע איך איהר מיט איننער האקע איننען שלאג אם קאפפע", דאס זיא בעטיבט צוזאממענ-זאנק, יעטצט נאהם מאזעס רישטער אין מעססער אונד הערבשנישט דעם מערדען דען האלז, וואריף זיننע פרוה אונד זיننע ביידען טאכטער דער אונ-גللוקليכען אין דען בייד אי"פشلעטצען. איך ער-העלט פאן מאזעס רישטער פיר מיننע مشيشطهونغ ביא דיעזעס מارده دען بعترآغ פאן 50 גולדען !"

זא ווייט דיא אויסזאגע דעס הייפטצייגען, דער אבער גللייכצייטיג זיך זעלבסט אלס מישشللדיגען אין דיעזעס גريننغهافتען פערבריעכען ערקللערט. — נון ענטהאלט אבער דיעזע אנקلاننג-שريفت איך ווייטערע צייגען-אויסזאגען, דיא זיך יעדאך ניכט איף איהר מارد-טهاط זעלבסט בעציעהען, זאנ-דערן איף דיא אויסזאגען, פערמאגע דערען מאזעס

אויף דיזע צייטונג קאנן מאן
עדזע מאן
פרענומעריערן
אונד דער פרענומעראציאנס-שטעלן
בענאנט מיט דעם עמפאנג ד'ר
עדיטאן בלאטעס.
דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
וואיטצנער בולוואר נומ' 29
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראציאנס-געלדער צו זענדען בעליעבט.

זיך ניכט מעהר ערנייערן. — דיא דעפּוטאציאָן ער-קלערטע, פאָרלייגן דיא ענטזענדונג פאָן מיליטער ניכט צו ווינשען, דא דאס פאָלק היעדורך נור נאך מעהר אויפגעריצט ווירד. זיא ווילל דאהער נאך פינף ביז זעכס טאגע אבוואַרטען. זאָללטען דיא אנטי-סעמיטען קיינע רוהע געבען, זא ווירד זיך דיא דעפּוטאציאָן דירעקט נאך בודא-פעסט צום מינס-טער דעס אינגערן בעגעבען, אום דיא ענטזענדונג איינגעס קאָנגליכען קאָממיססערס צו ערוויירקען.“— איבערגעגעס דיראָפּטע לעטצטערעס אויך זעהר אנגע-צינגט זיין, דא דאס פערהעטצטע פאָלק פאר דען קאָמיטאט-בעדאַרדען אהנגעהן אין באזוגר אללען רעשפעקט איינגעבוסט האט. דיא פלאַכאטע, וועל-כע דער וויצע-געשפאן אונלעגנגסט איפקלעבען ליעס אונד אן דענען דאס פאָלק געגען יעדע אוס-שרייטונג דען יודען נעגענאיבער איפּס נאכדרוק-ליכסטע אונד אונטער אנדראָהונג שטרענגער שטראפען געוואַרנט וואורדע — האט דער פאבעל גלייך דארוף אבגערעססען אונד פערניכטעט. עס איזט דיעס בעוויז גענוג, דאס דיא מאכט דער קאָ-מיטאטס-בעהאָרדען דורכאוס ניכט מעהר אוס-ריכט, אום דאס פערהעטצטע פאָלק אין דען שראַנ-קען דעס געזעטצעס צו ערהאלטען.

* (רויב-פערזוך אן איינעס ווערן.) דעם הייטיגען פעסטער ליאָיד“ ווירד בערכטעט: אין דעם אָרטע סאלוד (שאמאדיער קאָמיטאט) ערשיענען אם 5-טען דיעזעס מאנאטס, צווישען 7 אונד 8 אוהר אבענדס, אין דעם גע-שעפטע דעס יידישען קויפמאנעס אדאלף האפּפּ-מאנן צווייא אונבעקאנגטע מענשען, דיא 100 צוואַר-רען פערלאנגטען. האפּפּמאנן מערקטע, דאס אי-נער דיעזער מענער דיא טהירע הינטער זיך צו-מאכטע אונד פערמיטהעלטע זאָגליך, דאס דיעזע איינען הייס בעאבזיכטיגען, ער זאגטע דאהער: „איך קענע אהנען מיינע הערדען, ניכט דיעזען, דא איך אין מיינעס גאנצען געשעפטע גענגניערטיג נור 50 שטיק צוואַרען פאָרדערטהיג האבע!“ — יעטצט שטעלטען דיא פרעמדען דען האפּפּמאנן אויס דעס גענאלבע אונס צימטער הינטין, וואהן איך דיא אויג-דראנגען אונד פערלאנגטען פאָן אוהם דיא אוס-ליעפערונג זיינעס געלדעס. דיא אוס געוואַלבע צו-ריקגעבליבענע 15-יעהריגע טאכטער דעס האפּפּמאנן האטטע יעדאך דיא גיסטעסגעגענוואַרט, דאס פענ-סטער איפצוריסען אונד אוס הילפע צו ריפען. עס איילטען אלסבאלד לייטע הערביא. דאך גע-לאנג עס דען בייריען רייבערן, מיטטלעריוויילע דיא פלוכט צו ערגרייפען.

נאכטראג.

דיא קיסטע מיט דער טיסא-דאמאער לייכ איזט הייטע פרה אין בעגרישונג צוייער גערכטס-וינכטער הויר אינגעטראפען — אונד זאמט ווירד דיא איינגעבלכע אונטערזוכונג דיעזער לייכ ערסט הער שטאטפינדען. פיר אונס האנדעלט עס זיך ניכט דארום, וועד אין מעדיצינישـ-וויסענשאפטליכער בעציעהונג רעכט האט: אב דער נירעדיהאזער צאהנ-ארצט דר' טרייטלער, אָדער דער אינוויזיטעס-פּראָפעססאָר שייטהויער? — יעדער פערנינפטיגע ווים עס אָהנעהין, דאס שייטהויער אינער דער גראָפסטען אנאמאטען איזט אונד דער נירעדי-האזער צאהנארצט דיעזעס געלעהרטען מאנגע ווייט נאכשעהט. — אונס איזט נור דיא אינע פראגע פאָן ווכטיגקייט: געדאָרט דיעזע לייכ דער עסטער שאָלמאָט אָדער ניכט? — אינד דא עבען בעפּרכטען ווירד, דאס זיך דיא וואָרטע דעס פּראָפעססאָרס שייטהויער בעזיעהרען ווירדען, דאס געמליך אין דיעזער אנגעלעגענהייט אין באזוגר נייסט זיין שפיעל טרייבע אינד עס אויך ביז צו ענדע פאָרטטרייבען ווירד. ווער האבען ליידער ניכט מעהר דיא זיכערע האפּפּנונג, דאס עס זיך ביא דיעזען לייבען-רעסטען נאך מיט בעשטممטהייט הערוישטעללען ווירד, דאס זיא דיא דער עסטער שאָלמאָט זונד. עס ווירד זיך דאנ הערוישטעל-לען, דאס דיא נירעדיהאזער אָרצטע ניכטס פערש-שטאנדען האבען; מיט דעם ווערע אונס אבער ווענינ געדאָלפען, דענן דיעס קאנן דען אנשולדיג פערדאפּטעטען ווערן נאך אימער ניכט איהרע פרייהייט בריגנגען!

געשעפטסבעריכט.

פעסטער פרייז.

קאָרן 7.15—7.20 גולד.

נערסטע פוטטער-וואאיץ 6.10—6.50 גול. מאלצ-וואאיץ 6.20—7.50 גולד.

קוקורוזן (נייע) 6.10 - 6.40 גולד.

האפער 5.50—6.40 גולד.

רעפס, (אָהל פער אוימס.פעסטעמבער 1883 13.25—13½ גולדען.

מעהל-פריעס (פער 100 פוראָגראַמס אמטס זאק, פריעס אב פעסטס 3) נו 0 : 19 גולד. 80 קר'. נו' 1 : 19 גול. 20 קר', נו' 2 : 18 גול. 70 קר', נו' 3 : 18 גול. 20 קר' נו' 4 : 17 גול. 60 קר', נו' 5 : 16 גול. 60 קר', נו' 6 : 15 גול 50 קר', נו' 7 : 14 גולד. 50 קר', נו' 8 : 12 גול. 50 קר', נו' 8½ 10 גולד. — קר', פיינע קלייגע 3 גול. 80 קר' גראבע קלייגע 4 גולד. — קר'.

הילזענפריכטע: עדבסען אינגאריישע 10 11½ גול. לינען 11—13. גול. ראהע הירזע 6.60. הירזע בריין 11—11.50, נאָאסע ווייסע באהנען 9.25—9.60 גול. צווייגעל 11—11.50 גול. לייניאמען 11.75 גול. האנפאמען 10 גול. — מאהאר — גול. קומעל 26—28 גול. וויקען 6.50—7.50 גול. מאהן נרויער — 26 — 27 גול. בלויער 29 — 30 גול.

שפּיריטוס נייע מעסטאָדע אים קריינען —32 גול. — אלטע-מעסטאָדע 33.50 — 33.75 גולד. פער 10000 ליטער פערצענט. —

צוועטשקען. באָנישע 24.50 — 25. גולדען. פערזישע 22.75—23.20 גולד.

צוועטשגמוס (לעקוואי) באנאטער 22. —24. גולד.

האָניג: נעלייטערטער 37—40. גולד.

ניסס ע 21.—24. גולד.

קלעזאמען 44 - 48 גולדען.

קנאָפּסערן 14.50—15. גולד.

ריבאָל ראָסעלע - ראָסינטרעס —39. גולד. פער 100 קילאָגראַמס.

רעס-קוכען 6,20 גול.

אונשליטט (חלב) 51·—52, גולד.

פעטראָלעאום 25.50—25.75 גולד.

שאפּעלע אין פאָרינער וואָגע וואורדען 15000 שטיק פערשיעדענע נאטטונגען פערקויפט. אונד צוואר דייששוואָללינע 2.60—3.20 גול. פער פאאר. — פערבישע 130—140 גולד. באנאטער 37—38, זיעבעבירגער 40 גולד. טיוקישע אונד מאצערגישע 42—44גולד. קראָאטישע אונד באָסנישע 43—44 גולדען. פער 56 קילאָ — (אללער פער 2 פערצענט.)

לאמ-פעללע אין פאָרינער וואָגע וואורדען 90.—80 גולד, פער 102 שטיק.)

הייט, ווייזנאטיגען: פער 100 ק' אונגאריישע קוה-הייטע 104—108 גול. אָסטנהייטע טראָקענע 108—110 גול ראָסהייטע 8,50—11,50 גול. — קאלב-פעללע אהנע קאָפּפּ 195—210, מיט קאָפּפּן — גול. פער 100 קילאָ.

רעדער געשעפּט. פּפּזוד-הייטע 25—28-קילאָ 165—168 גולד. אינמאל פערזעטצטע טעצען פאָן 10—14 קילאָ 164—168 גולד, צווייטמאל פערזעטצטע טעצען 15—18 קילאָ 163—165 גולד. דריטמאל פערזעטצטע טעצען 19—22 קילאָ 166—168 גולד.

ווייזענער פריזע.

שפּיריטוס 31.75 — 32. גולדען פער 0000 לטער-פערצענט.

ריבאל 36.75—37. גולדען פער 100 קילאָ.—

ווייצען, פערקויפט וואורדען 25000 מעטערצ. פריזע: אונגאריישע-וויצען 77—82-קילאָ —10.75—10. גול' פער מעטערצענט.

קאָרן, אונגאריישע 68—72-קילאָ 7.50—7.90 גולדען פער מטרצ.

נערסטע פוטטער פלאוויאָנישע 60—64-קילאָ —8 — 10.60 גולדען.

האפער אונגאריישע 6.50 — 6.65 גולדען פער מעטער-צענטער.

קוקורוזן 6.70—7.20 גולדען.

רעפס באנאטער 14.25 — 14.50 גולד. קאָהל-15—15.70 גולד.

ווייצענ-מעהל נו' 0: 19.75—21. גולד. נו' 1: 19.25—20. גולד. נומ' 2: 17.75—14. נומ' 3: —16.—17.25 גול' אללעס פער מטרצטר.

קאָרנמעהל נו' 1: 13.75—16. גולד. נו' 2 11.50—13. גולד' פער מטרצטר.

לאָטטאָ-ציעהונג פאָם 9. דעצעמבער 1882.

אָפּען	82	81	18	17	67
לינץ	19	3	6	35	69
טריעסט	26	75	74	47	85

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר בר"י ריז.

פּרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פּרוכטע	קילאָגראַמס פער העקטאָל.	פער 100 קילאָגראַמס
ווייצען		
נאָרד-אונגאריישער	75	. .
„ „	76	. .
„ „	77	. .
„ „	78	8.80 — 8.90
„ „	79	8.95 — 9.—
„ „	80	9.05 — 9.10
„ „	81	9.15 — 9.20
סעמטער-באָדע (נייע)	75	. .
„ „	76	. .
„ „	77	. .
„ „	78	9.35 — 9.50
„ „	79	9.55 — 9.65
„ „	80	9.70 — 9.75
„ „	81	9.80 — 9.85
טריעס	75	. .
„ „	76	. .
„ „	77	. .
„ „	78	9.35 — 9.50
„ „	79	9.55 — 9.65
„ „	80	9.70 — 9.75
„ „	81	9.80 — 9.85
וויסענבורגער	76	. .
„ „	77	. .
„ „	78	9.35 — 9.50
„ „	79	9.55 — 9.65
„ „	80	9.70 — 9.75
„ „	81	9.80 — 9.85

פּרוכטע		פער העקטאָל.	פער 100 קילאָגראַמס
קאָרן		70 —	7.30 — 7.—
נעדסעק מאלץ		62	— —
נעדסעק פוטטער		62	6.65 — 6.40
האפער		40	6.10 — 6.50
קוקורוזן באנאטער		75	6.25 — 6.15
אנדערע		73	6.10 — 6.05
הירזע		—	6.15 — 6.50
ווייצען	פער פריה-יאהר		9.37
			—.—
			—.—
קוקורוזן			—.—
נעיסטע			—.—
האָפער			6.42
			—.—
			—.—
			—.—

באללען-מעהל		פר. פאָ.
נומער 0		19.80
„ 1		19.20
„ 2		18.70
„ 3		18.20
„ 4		17.60
„ 5		16.60
„ 6		15.50
„ 7		14.50
„ 8		12.50
„ 8½		10 —
פּרימוס: אלטע מעסטאָדע פערקעפט		33 —
„ נייע „ קאָמפּאָסטעל		31.25

דער באללען מעהל צו 100 קילאָגראַמס טיס זאק

גרעדסכורז

וילנער-אשיא	100	—
וויכאטש	5	64
כסעדיריינ-אונגאריישע 8 גולדען גולד-		
שטיק (20 פרענגס)	9	47
נאטאלקאנאר	9	47
ווייטשע ווייסבאנאטען	58	42
20 מאיריטשקע	11	69
פאטיר-ריבעל	1	16

לאזע.

1854-ער פערצענטיגע שאאמפּס-לאזע	118	—
1880-ער „ נאזע	130	—
דשעסע „ האלבע	135	—
1864-ער לאזע צו 100 גולדען	169	—
דשעסע „ 50 „	169	—
פאמא רענטענשיינ	40	—
פרעדיג-לאזע	25	—
קרעדיט-לאזע	174	—
קראָאטישע צו 40 גולדען	38	—
דאנו-דאמפּשיפס-פאהרט-לאזע	108	—
אינסבריוקער לאזע	22	—
קלעזעריטשע לאזע צו 10 גולדען	19	—
קראָאוער לאזע „ 20 „	20	—
אפנער לאזע „ 40 „	40	—
מאאסס-לאזע „ 40 „	35	—
הודולפס-לאזע „ 10 „	18	—
מאלם-לאזע „ 40 „	51	—
מאלצבורגער לאזע „ 20 „	24	—
פס.-נעגאלס לאזע „ 40 „	46	—

טורז-טאבעללע פאָם 10 דעצעמבער

	קי.	פר.
פאאנזלוים לאזע צו (2 גולד)	—	24
פרינסעסע לאזע „ 100 „	—	127
דשעסע „ 50 „	—	63
וואלדשטיין-לאזע „ 20 „	—	27
ווינר שנרבשע-לאזע „ 20 „	—	27
אונגאריש-פרעמיום-לאזע צו 100 גולד	—	117
פרייס-מאל-לאזע	108	50
ווייענער-לאזע	—	124

יעדרטד-פאפּיערע

אונגאריש נאלרענטע 6%	118	70
דשעסע צו 4 פערצענט	85	47
אונגאריש מאסיער-רענטע	84	60
אונגאריש נינערעגאמסטענען	98	25
פעסטער מאגאזער	—	96
ווענצבערגישע	—	98
נאלאיצע	—	97
וונאמונע	—	98
אונגאריש איינגאזאן-אנלעהען	134	—
ווייצעקעגס-אבלאזונג-אבלאזונגס-אנ	97	50
פאאנזשיינע דער אונגאריש באנקע-	—	101
קרעדיט צו 5 אינגאבה פערצענט		
דער אונגאריש וויסאקעקע באנק צו	102	75
5½ פערצענט		
דער אונגאריש אללגעמיינע באנקע-		
דעקרעדיט-אנשאלט צו 5 אינגאבה	98	50
פערצענט	90	30
דער מאסטאלן	—	160

Eigenthümer und verantwortlicher Redacteur: M. REIS.

Budapest, 1882 — Druck v. M. Burian, Waitznerboulevard.

ערשינט, אום דורך טיזענד דעלל!" — דיזער פאַרשלאַג ווירד אין דעפּוטירטן-קריזנס יעטצט מיט פעלעם אייפער בעשפּראָכן. עס דורפסט דיזער אנטראג איך דעמנעכסט צור אנגאהמע נעלאנגען אונד צוואר הייפטזעכלך אין פאָלגענדעם נרונדע: דאס געזעטץ פערביעטט אינמאל דאס דעלל. יעדעס דעלל בילדעט אלזאָ איינע שטראַפ-ווירדיגע געזעטצעס-אבערטרעטונג. נון זאָלדטען אבער עבען דיא דעפּוטירטען, דיא איגענטליכען געזעטצ-געבער, דאך וואהל אם וועגנס-טען זיך צו איינער שטרעפליכען געזעטצעס-פערלעטצונג הינריסטען לאסטן? — ווער גלויבען, עס זאָלדטע אין געזעטץ געשאפפען ווערדען, וואָ-נאך אין דעפּוטירטער. דער אין געזעטץ פערלעטצט, פאָן זיינער שטעללע אלס געזעטצגעבער צוריקטרעטען מוסטע: דאס ווירד וואהל געזאגט, אום עדעס דעלל צווישען דען הייכסטגנס-דעפּוטירטען אין פיר אלדעמאל הינטאנצוהאלטען.

(אין צעלהיינטען אבער דיא אונטערזוכונגען טוסאן-עסלאר.) איינעס דיזער אנגאריישען בלאטטע ווירד נאכטרעגלך נאך פאָלגענדעס מיטגעטהילט: בעראנגלך האבען דיא אַרצלכען אינגעריזעטצעס-פּראָפעסאָרען דען בעשלוס געפאסט, מעהרערע אנגעהאָרנע דער פאמיליע שאלמאָט צו אונטער-זוכען, אום צו ערזעהען, אב נוכט אין דער שעדעל-אונד צאהנבילדונג דיעזער מיט אונד דער ליבע אייגע עהלוכקייט פאָרהאנדען, וואָהיין זיך אויך אין פערוואנדטשאפטליכע פערהעלטנים שליעסען לעסען. דאס גאנצע געוויכט וואָרדע אבער אויף דען בריעף אונד דער אלטערן שוועס-טער דער פערשוואנדענען עסטער געלעגט. דער בריעף ערשיען גלייך אויף דיא ערסטע אויפפאָר-דערונג. עס שטעללטע זיך הערוים, דאס איך ביא אוהם אין דער אינטערן צאהל-רייהע דעזעלבען אונגעגעלטענקייטען פאָרקאמטען, וואָ זיא ביא דער ליעבע נאך עטצט וואהרזינגהמען זונד. אבער עבען פערמאָגע דיזער וואהרנעהמונג מוסטען דיא אַרצטליכען פּראָפעסאָרען איך אויף דער אונטער-זוכונג דער עלטערן שוועסטער עסטערס בעטטע-הען. מערקווירדיגערוייזע וואָלדטע דיזע טראָטץ וועגדהאלטער אויפפאָרדערונג נוכט ערשיינען. דיזע וויינגונג מאָנטעט אינדעס נור ענגען רעטה-זרהאפט ערשיינען, דיא מיט דען פערהעלטניסען נוכט בעקאנגט וואָרען. דיא זאכע פערהאלט זיך פאָלגענדערמאסען: דיא אלטערע שוועסטער דער פערשוואנדענען עסטער, נעמליך זאָפיע שאלמאָט, ששעהט גנעגנוויערטיג אין דעסטען דעם הערדן אָנאר. דיזער מענש נון דער מיט אונפערשעמטער צוריקגעלטקייט אבראלל דיא נאזוז האבען ווילל,

— וואר פאָן פעסט נאך מיסאַ-עסלאר גערייזט, אום אויר ביא דער נייע וויבען אונטערזוכונג דער ליבע אללעס מאָגליכע אינהייל צו שטיפטען. אלס נון דיא אונטערזוכונגס-פּראָפעסאָרען דיא זאָפיע שאלמאָט אונטערזוכען וואָלדטען, דא באָט אונאָרטאל-לעס מאָגליכע אויף. דאמיט מאן זיא נוכט אויפפאָ-דערונג, ער האטטע אבער אויך דען בעסטען גרונד דאצו, דיא זאָפיע שאלמאָט וואָמאָגליך אינער אונ-טערזוכונג צו עגטצוהען. ער ווייס עס וואָהל אם בעסטען, דאס דיא ליבע יא דיא דער עסטער שאלמאָט איזט, ער ווייס ער פערגעס עבען זאָ גוט, דאס דיא צאהן-בילדונג זאָפיעס מיט דער אירער פערשוואנדענען יונגערען שוועסטער עסטער יא עהנליך איזט. אום דיזעס גרונדע וואָלדטע ער אינע אונטערזוכונג דער זאָפיע שאלמאָט אויף אללע מאָגליכע וויזע הינטערטריבען. עגדליך ווירדע דיא פאָם גערעכטע גנעאַרטזאָם פאָרגע-פּיהרט. אונד וואָם וואָר דאס ערגעבנים? אויך ביא אהר צוגעטען זיך דיא גלייכען אינגעגעלטעטע-קייטען אין דער אונטערען צאהנרייהע, וואָם דען פּראָפעסאָרען אללגעפאללס אינען וויכטיגען אנ-האלטספּונקט ביא אהרען וויטערען אונטערזוכונגען בעזעטען ווירד!

* (אין „לאטטערייע-קינסטלער“.) געסטערן האטטע דאס בריעף „לאטטערייע-קינסטלער“ פיר דיא מאָרגען אבער אלגעגענען פאלל צו אירשהיילען: אין געוויסטער מאָרגען פערצו פערשיקט אן מענגער אונד פיהרען צוריקגעלעגט, וואָהיין אין עס אונס געלינגען, דיא אינע בעריכטונג אויפגעשטע-לען, מיט הילפע דערען מאן אין דער לאטטעריע געוינגען מוס! עס איזט זעלבסטפערשטענדליך, דאס דיזעס „לאטטעריע-קינסטלער“ פיר דיא מוטטהיילונג זייגער בערעכטיגונג זיך אויך צאהלען לאסט. וועגן עס דיא נאנצע וועלט דורך לאטטעריע-געוינגסטע גלייכלך מאכט, זאָ וועדע עס יא אין אונרעכט, דאס עס הויפּט מיינע עגטשעידענדע בעלאהנונג ערהיעלטע. אונרעכטען טראָפ זיך אין בודא-פעסט אינע פיהע, וועלכע זיך פאָן דיזעס „לאטטעריע-קינסטלער“ דען קאָפּ נוכט פערדרע-הען לאסטען וואָלטטע, דא זיא כלוג גענוג וואר, צו וויסטען, דאס אללע דערארטיגען „בערעכטיגונגען“ אויף גראבעם שווינדעל בערוהען. אלס זיא נון פאָר קורצעס אין זאָלכעס צוריקלאר ערהיעלט, דא שריעב זיא דאריבר פאָלגענדע בעמערקונגען: „עס איזט אייגע שאנדע, וועגן מאן זאָלכע לייגען דער וועלט פאָרשוואנדענען עסטע, נעמליך זאָפיע שאלמאָט, ששעהט גנעגנוויערטיג אין דעסטען דעם הערדן אָנאר. דיזער מענש נון דער מיט אונפערשעמטער צוריקגעלטקייט אבראלל דיא נאזוז האבען ווילל,

אַלאָיציאַ, וועלכע דען שווינדעלהאפטען „לאָט-טעריע-קינסטלער“ דעם שטראָפגערעכטע אויבער-ליעפערטע. דער אנגעקלאגטע נאך אַלאָנגדעם צו פּראָטאָקאָלל: „איך הייסע מאָרגיי פערצי, בין נאך דערבערען צוישטענדיג, יידישען גלויבענס, אונד בע-פאסטע מיך מיט לאָטטעריע-בערעכטונגען, מיינע בערעכטונגען בעזוהען אבער אויף וואהרהייט, נוכט אויף שווינדעל, מאן מאנע דאך מיינע בערעכטונגען דעם דירעקטאָר דער דיזיגען האנדעלס-אקאדע-מיע פאָרלעגען. איך בין איבערצייגט, דאס דיזער געלעהרטע מאן זיא אלס פאָללקאָמענע ריכטיג אנערקענגען ווירד!“ — דער ריכטער זאגטע נון צו דעם אנגעקלאגטען: „וועגן זיא זאָ גנעגי בערעכטען קאָנגען, וועלכע נומעריען אין דער לאָטטעריע הע-ריזקאָמענען — וואָרום זעטצען זיא זעלבער נוכט?“ — דער אנגעקלאגטע עריווידערטע: „גנעוים, הערר ריכטער, זעטצע אויך איך זעלבסט אונד גנעינגע אויך איממער. אללין איך בין קיין גנעמיינער מענש. אום אללעס גנעלד גנעראדע אין מיינע מאטטע פליע-סען צו לאסטען; איך וויל אויך אנדערע ליעטע גלוקליך מאכען. דאס גנעבעטצע יא שאָן דיא פּאָליכע דער גנעבסטען-ליעבע!“ — מאָרגיין פערצי וואָרדע נון צו אינער גנעלד-שטראָפע פאָן 15 גול-דען, אָדער וועגן ער קיין גנעלד צו עלגען האט, צו 2 מאָנען אַרעסט, בעשטראָפט. מערקווירדיג היעבייא איזט, דאס אויך דער דריטער מאמיגע מאָרגיס, ביא דעם פערצי וועגן צוריקגעלעגט דריקען לעיס, צו 10 גולדען שטראָפע פערארטהיילט וואָר-דע. ביידע מעלדעטען ערזאָך גנעגן דיזעס אור-טהייל דיא פּפעלאצאָן אָן.

* (צו דען יודענ-קראוואל-לען אין פרעסבורגער.) אינע פרעסבורגער דעפעשע פאָם 12-טען דיזעס מעלדעט: „הייטע פערהאנדעלטע דאס דיזיגע בעצירקס-גערעכט פיר שטראָפזאכען דיא אנגעלעגענהייט פאָן 42 פערזאָ-גען, וועלכע אללעסליר דער יודענ-קראוואלל דער פאלייציי ווידערשפּאנד לייסטעטען. עס וואָרדען אונדעם נור זעכס פערארטהיילט, וועהרענד דיא איבריגען אים מאנגעל אן בעייזען פּייגנשפּאָכען ווערדען מוסטען.

* (אינע שאָנע חנוכה-פייער.) געסטערן וואָרדען אין דער דיזיגען יידישען מער-בענ-שולע אנלעסליך דער חנוכה-פייער אן מעהר אלס 200 אָרמע מעדכען פאָללשטענדיג וועגער-קליידונגען פערטהיילט. — אין גלייכעס פּעשאה איך אין דער „תלמוד תורה“-שולע צו אָפען, דיא צוסטאָס פאָן גאנץ אָרמען קינדערן בעזוכט ווירד. דער ראבבינער דעלט דעבייא איינע אנשפּראָכע, דיא ער מיט דען וואָרטען שלאָס: הזהרו בבני עניים

מיך דעסטען אונד וואָללען עס נוכט; זיא שייבען מיך אין דען מאָר — אונד דא קאָמטען זיא אבער מיט!“

מיט נראָסטער נעלאסענהייט זאגטע דער אדוואָקאַט: „וואָ וואָללען יא דא אין גאנץ אינטערעסאנטע פרוגע-שפּיר אויפפאָרדערן!“

„נוט! (שייע יעטצט שלאָסבערגער וויטהענד) דער שאָם ווירד אויהנען באלד פערגעהען!“

דאריבר פערשאָם שלאָסבערגער אללע פרוגען, אָפפענבעט אינען קאָסטען אונד נאהם אינע נאָסע פּיסאָלע הערויס. —

„וויסטען זיא, וואס דאס איזט? דיעזע שלאָסבערגער.

„דאס וויל ייעדע קנד! אינע פּיסאָלע!“

„וואָ לאנגע גלויבען זיא, דאס איך דיעזע שאָן לייגען דאָרף?“

„נאטירליך, ווייל דיעזע דיעזע נעקלאָפּפט האבען!“

„מענש! גלויבען זיא, דאס איך, דער אינגסט פיר דען ווייסטען דיעזע שאָדע נעגאלטען, דיא שאנדע אינעס באנקראָטס פערגאנגען ווירדע?“

„דיעזע שאנדע האבען זיא שאָן לאנגע נעפּראָגען.“

יעטצט הויפּט שלאָסבערגער דעם אדוואָקאטען דיא פּיסאָלע מיט דער מינדונג ענטגעגען אונד זאגטע: „אויף לעבען אָדער טאָד! עס שטעהט יעטצט אין אהרער מאכט, מיך אונד זיך אונס לעבען צו בייגגען, אָדער מיך צו ריס-טען. אהר בייטהייגנס פערפאָהרען אויס אין הערצלא-ען, אונד אינעס אָלגען מענשען גנענגאיבער בייזיג אויך קיין הערין צו האבען. — ווייסען זיא דען באנקען וואָפּפּס אינען בעייגס אין, דאס זיא מיר נור 800,000 גולדען פיר אין יאהר פערשפּרעכען, אונד איך דעסטע אללעס פיר

„וואָס וואָללען זיא אין דען אונס בעגגנען?“

„אָ, עינבאָרגען זיא זיך מיינער, איך קאָן אונד דאָרף מיך נוכט אלס איבערוואנדען אונד נעפאלגען ערקלערען: דענקען זיא, דער שאָם דער נאנגען שאנדע, וואָ אל-לעס מיט דען פינגערן אויף מיך דייטען, אונד נאנען ווירד. דער פּוליטיזמאנט, דער מיט דען גלענגענדסטען קוויטאָ-שען אויסגעפּאָרען!“

„נא, עס שהוט מיר ליד, אבער איך קאָן נוכט הערפען!“

יעטצט שפּראָנג שלאָסבערגער ווייטהער אויף אונד שריע: „נין! דיעזע הערלאָנקייט קאָן קיין מענש אויף דער וועלט ערפּראָגען! וואָללען זיא מיר דורכאוס קיינע הילפע פערשאפפען?“

„דורכאוס נוכט.“

„וואָ וואָללען מיך אלזאָ איינגעגליקלך אונד ראצו נאָך אין מיינגס הייזע צווינגען, מיך אלס נעפאָללען צו ערקלערען!“

„נא!“

„וואָللע אונד טייפעל! זיא בייגגען מיך צור פער-צווייפלונג; זיא שייבען מיך אויף דאס אייסערסטע. איך ווערדע עטוואס טהון . . .“

„וואס?“ זאגטע דער אדוואָקאט לעבעלנד.

„עס ווירד אהנען באלד דאס לעבען פערגעהען. זיא האבען נע דיא פערצווייפלונג נעקאָגנט; זיא וויסטען נוכט, וואס מיר איין לעבען איך נעפּרוכען. אבער דער איינגעבליק דער אבערגעגנונג איזט נעקאָמטען. — זיא שטע-הען הייר פאָר מיר אללין, מערקען זיא דאס? זיא קאָגנען

אללע; איבערלעגען זיא עס זיך, בעדענקען זיא מיינע פּאָ-מוליע, מיינען אלטען ווייב, דיא נאָאָט מענגע אַרבייטער, דיא גליינצענדיג מיט מיר אונגלקליך ווערדען; — אבער פערגעסטען זיא איך נוכט אהרע איינגע פאמיליע, פיר דיא אויך דערגעהאלטען מוסטען; — דענן מהען זיא נוכט, וואס איך צו פאָרדערן איין רעכט האבע — דאָן קאָמטט קיינער פאָן אונס לעבענדיג פאָן דיזער שטעללע.“

דער אדוואָקאט שטעללטע זיך אויף, דער מיסטאָלע נעגענאיבער, אונד זאגטע דעגלעלנד: „איזט דיעזע מיסטאָלע דא נעלאדען?“

„דאס ווערדען זיא באלד ווהען! (ייעץ שלאָסבער-גער ווישהענד) אהרע מיגשטען ווד נעגעבעלט. — וואָللען זיא מיינען וואגוס בייא דער באנק צור נעלטונג בריינגען אָדער נוכט?“

„איך ווייל איהנען אינען פּאָרשלאג מאכען (זאגטע דער אדוואָקאט); שיעסען זיא! עשיעסען זיא עס נוכט מיך אונד דאנן מיך!“

„דיעזען ווייטצלייען ווערדע איך באלד אין ענדע מאכען!“ — זאגטע שלאָסבערגער, אינדעס ער דען האהן שפּאנגטע אונד דען לויף דער מיסטאָלע נעגען דיא שטירנע דעס אדוואָקאטען ריכטטע.

דער אדוואָקאט שטאנד אבער נאנין רוהיג דא אונד זאגטע מיט נאָאָסטער גלייכגלטיגקייט: „איך האבע בע-ריישט איהרע ערקלערונג איבער איהרע צאהלונגס-אונפעהיג-קייט אבגעגאָאָסט; זיא בייהבען דיעזעלבע נור צו אונשער-שרייבען, אונד איך איבערגעבע זיא אָרדענונגסגעמעס דעס וועכסעל-גערעכטס.“

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

ריכטער דיא פאנדורכן אויף, אין דען נאססען אלס וועכטער אומהערצשטייפען, דאס איז קיינע רוהע-שטאָרונג פאָרקאָמען, אויך דער נאסטווירטה ער-היעלט דיא וויזונג, דאס ווירטהסהויז צו שפּרעכען, אלס נון דיא פאנדורכן דאס ווירטהסהויז פערלע-סען, וואורדען זיא פאָן איינעם געוויססען יאָהאנן קרעם מיט שטיינען בעוואָפען. הערויך צאָג איין צאהלרייכעם געזינדעל דורך דיא נאססען, שטעם שיפּפּס- אונד דראָה-וואָרטע נעגען דיא ווענן אים אונד צערטיממערטע דיא פענסטער אן דען ווי-שען וואָהנונגען. דער שאדען, דען דיא רוהעשטאָ-רער פערארזאכטען, וואורדע אויף 139 גולדען גע-שעטצט. — דער נאסטווירטה קוטאלעק האטטע שאָן פאָרהער דעם געזינדעל אין פאלאָאט געצייגט, וואָרין דאס פאָלק צוה בעריינונג אונד פערוּאנונג דער ווענען אויפגעפאָרדערט וואורדע. אין געוויססער טיטאל וואר גלייך דאָרויף אן נאסטהוזע דעם קו-טאלעק מיט איינער פאָהנע ערשיענען אונד מעל-דעטע, דאס ער בעריישט איינע שאאר פאָן 160 מענגערן נעגען דיא ווענן אנגעוואָרבען האבע. — דיא איבריגען אנגעקלאגטען האבען זיך עבענפאָללס בייא דעם איינוערפען דער פענסטער אן דען ווי-שען הייזערן אין הערפאָרדאנגערער ווייזע בע-טהייליגט.״

״(אייין בעקעהרטער אנטי-סעמיטישער שטודענט.) אוס ווען ווירד דעם „עפטער ללאוד״ פאָלגענדעס בערוכ-טעט: „עס איזט אללגעמיין בעקאנגט, דאס אויך איין גראָסער טהייל דער שטודענטען דער ווייענער אוניווערזיטעט פאָן דער אנטי-סעמיטישען קראנק-הייט אנגעשטעקט איזט.— נון ווערקען אבער אן דער ווייענער אוניווערזיטעט מעהרערע יידישע פראָפעס-סאָרען, דיא פערמאגע אירער אומפאסענדען גע-לעהרזאמקייט אונד ערפאָלגרייכער ווירקזאמקייט איינע זעהר האכאכטבארע שטעללונג זיך ערוואר-גען. איינער דיעזער יידישען פראָפעסאָרען, צו-פעללע איין נאָך דעכט יונגער מאנן, דעלט דיעזער טאגע איינען גלעזערנען פאָרטראג. אין בריסטל-בער שטורענע, דער אין דער ערסטען הייהע שטאגד פרעסטע שטייגן, האט נעכען אדם שטעהענדען כאָללעגען איינע בעמערקונג צו, דיא זיך אויף דיא רעליגיאן אונד דיא אבשטאממונג דעם „ענגלישען פראָפעססאָרס בעגאנ. דער פאָרטראגענדע מערק-טע דעם, „אאל איינע סעקונדען בעטראָפ-פען, פאסטע זיך אבער אלסבאלד „ווידער אונד זעטצטע זיינען פאָרטראג פאָרט. נאָך שלוס דעם פאָרטראגעס לוגט ער דיא צווייא כאָללעגען יענעם אנטי-סעמיטישען שטאָרעס צו זיך רופען אונד זאגטע: „מיינע הערען! אוהר כאָללעגע, דער דאזוזלכע צוכען טראגט, אלס זיא, (דיא אנווער-זעטצטעס-שווידענטען פאָן גלייכער געזינגונג טראגען נעטלייך אין אונד דאזוזלבע צייכען, דאס זיא אינאנדער ערקענענען) האט זיך עגענען מיך אנ-נע בעליינגענדע איסערונג ערלוביט. זיא כאָללעגען עס נכט לייגנען, דא זיא עס יא נאָך דייטליכער געהאָרט, אלס איך. איך כאָללעגע נון דיעזען מענשען פאָם סענאטע דער אונווערזיטעט צור פערآנט-וואָרטונג צוהען אונד בעשטראָפען לאסען, דאָך איך ליעבע דיעזען ווענ נכט. איך בין יא זעלבער שטרענג געווען, אונד עס איזט גאר נכט לאנגע הער, דאס איך מיר פיר איינע ערלייטעגע בעלי-דיגונג דורך אין זעבעל-דיעלל געגענטהאונג פער-שאפפען, זעהען זיא, הינטער מיינעם אהרע בעפינ-דען זיך נאָך איינע גראָסע גאר בע, דיא עבענ-פאללס פאָן איינעם זעבעל-דיעלל הערהרהרט! — פיילך הייטע בין איך מעהר נכט שטרענג, ואנ-דערן אונווערזיטעטס-פראָפעססאָר. אין מיינער גענגמיטרטיגען שטעללונג פאללטט עס מיר שאָן שווערער, מיר פיר יעדע בעליידיגונג דורך אין דיעלל געגענטהאונג צו פערשאפפען, איך ערקלערע אינרעס, דאס ווענן איהר כאָללעגע אדער איהנענד אין אנדערער מיך נאָך איינמאל בעליידיגען זאָלל-טע, איך איהן מיט מיינעם זעבעל דיעזעס דייטליך מיטצאהלען ווירדע: איר בישטע זיא, מיינע הער-רען, דיעזעס איהרעס כאָללעגען זאגען צו יאללען, אונד האבען זיא דיא פיינדליכקייט, מיר דינע עע-ווייגע אנשטאָרט מיטצוטהיילען! — טאגס דאָרוך ערשיענען דיא ביידען שטודענטען ווידער בייס יידישען פראָפעססאָר, דעם זיא אין שרייבען זי-טענס אהרעס כאָללעגען אביערייכטען. דער שטו-דענט גאב אים פערצייהונג פיר דיא אינבעוואגנונגע איסערונג. גלייכצייטיג בעטהייליגטע ער אין דיינעם שרייבען, פאָן אללען אנטי-סעמיטישען אומטרי-בען אין צוקנעפּפּ זיך פערנע צו האלטען, דא ער נונמעהר דיא ווייטערע ערפאהרונג געמאכט, דאסס דאס אינגלקליכע אנטי-סעמיטישע פיעבער אהן זאגאר צו אייגער בעליידיגערען אסערונג נעגען אייגען זאלך האבנגאבטעטען אונד פערדריעסט-פאללען אינווערזיטעטס-פראָפעססאָר פערלייטעט האט. דער יידישע פראָפעסאָר עגטליעס דיא בי-דען שטורענטען אייפּס פרייגלכסטע, אינדעם ער זאגטע: „פיר דיא ערפאהרענע בעליידיגונג פיהלע איך מיך דייטליך עגטשטייהט, דא דיעזע דיא פער-אנלאססונג זאָ״, דאס אין שטרעבאמטע שט-דענט נונמעהר דען אנטי-סעמיטיסמוס פערווייפּט, דא ער דעסמען שעדליכקייט אונד פערווערפליכקייט אינזעהען גלערינט:

״(געגען דאס דיעלל:) דער דייטסטאנס-דעפיטירטע שטעפאָן דאמאהרי פער-אָפענטליכט אים „פעשטע נאפּלי״ אינען אייפּיג אן זעמטליכע אבגעאָרדנעטען. דאס זיא פיר דיא אבשטאָפּפּונג דעם דועללס ווירקען מאָגען. ער ווייזט דאריוך הין, דאסס דאס דועלל נור צווייערלייא זיין קאָנגע, נעמליך: פרינסס אדער שאפסיג. ווירד דאס דועלל פרינסס דורכגעפיהרט, דאנן איזט עס מיט גראָסען גפאהרען פערבונדען, מאן קאנן הייבייא געמאדטע אדער ווענגסטענס צים עוינען קריג-פעל געמאכט ווערדען! דאס מיט וואהל דאך מאָג-ליכסט פרימיעדען ווערדען. איזט אבער דאס דועלל אין שאפסיגס. דאס הייסט: ווערדען הייבייא זאלבע פיסאלען געוויהלט. מיט דענען מאן קיינע מיין פערלעמצען קאָנגטע, דאנן ערשיינט יא דאס גאנצע אלס לעבערלוכקייט. מאן קאנן בייא איינעם זאָלבען „שאפסיגען דועלל״ דאך נכט בעהויפּטען, דאס עס צור ווידערהערשטעללונג דער פערלעמצ-טען עהרע דיענע! — אבער אויך דאס „ערנסטע דועלל״ עגטשיינט אלס וואהנזינן, נעהמען וויר אן, דאס איינער אינען אנדערען איינען „שורקען״ שמפּפּט. דער בעליידיגטע פאָרדערט זאָדאנן דען בעליידיגער צו אייגער גגענגטהאונג דורך אין דועלל הערים. דאס דועלל פינדעט ווירקליך שטאטט. דער בעליידיגטע ערהאלט צוויפעללינג אייגע שום-וואנדע, איזט ער דאנן, ווייל ער אים דועללע בע-דענט ווערדע, ווירקליך אין „שורקע״? אדער אבער האט דאס געפאָלאסענע בלוט דאס „שורקשע״ אן אהם עטוא ווענ-געוואשען? — אונד נעהמען ווير דען אומגעקעהרטען פאָלל אן, דאס נעמליך דער בעליידיגער צופעללינג דיא שים-וואנדע ערהאלט — איזט דעם דאנן בעווייז דאפיר, דאס דער בעלייד-גער אינגעטליך נור אין פערלייטעד זיא? וויא דאנן מאן דענן דורך דאלבע צופעללינגסיגן דיא וואהרהייט הערוסברינגען? עס ווירד זיך דאכס-טענס הערוסשטעללען, דאס יענער מענש, דער עטוא אין סאָלוהר געלערטער איזט אונד מיט וואפפען נכט אומגעגעהען פערשטעהט, אוממער אינרעכט דאבע — דא א דינע וואפפּפּ נעווים נע טרעפפען ווירד! — נין, מיינע הערען! דאס גאנצע דועللווירען איזט אין נראסע וואהנזינן, איך בישטע דאהער דיא הערען אבגעאָרדנעטען-קאָללעגען, געמינזאם דאהין צו ווירקען, דאסס דאס דועלל אבערהויפּט אייסער געבייך קאָמטע, פיהלט זיך יעמאנד אין דיעער עהרע פערלעטצ, זא מיס מאן אין עהרען-גערכט צוזאמענזטעטצען, וועלכען דאבע נאָך דייפּלכער ערלייגונג צו עגטשיידען העטטע, אב דיא בעליידיגונג בעגערעדט איזט אדער נכט. שטעללט עס זיך הערים, דאסס דאס גאנצע אינע באוויללינג פערהייטיגונג וואר, זא ווירד אבער דען פערלייטערע אייגע עגטשפּרע-בונגע שטראפפ פערהענגט. וואָרוך דיא עהרע דעם בעליידיגטען דאָך זיכערער הערגעשטעללט אן זעמטליכע אבגעאָרדנעטען. דאס זיא פיר דיא אבשטאָפּפּונג דעם דועللס ווירקען מאָגען. ער ווייזט דאריוך הין, דאסס דאס דועלל נור צווייערלייא זיין קאָנגע, נעמליך: פרינסס אדער שאפסיג. ווירד דאס דועלל פרינסס דורכגעפיהרט, דאנן איזט עס מיט גראָסען גפאהרען פערבונדען, מאן קאנן הייבייא געמאדטע אדער ווענגסטענס צים עוינען קריג-פעל געמאכט ווערדען! דאס מיס וואהל דאך מאָג-ליכסט פרימיעדען ווערדען. איזט אבער דאס דועלל אין שאפסיגס, דאס הייסט: ווערדען הייבייא זאלבע פיסאלען געוויהלט. מיט דענען מאן קיינע מיין פערלעמצען קאָנגטע, דאנן ערשיינט יא דאס גאנצע אלס לעבערלוכקייט. מאן קאנן בייא איינעם זאָלבען „שאפסיגען דועלל״ דאך נכט בעהויפּטען, דאס עס צור ווידערהערשטעללונג דער פערלעמצ-טען עהרע דיענע! — אבער אויך דאס „ערנסטע דועלל״ ערשיינט אלס וואהנזינן, נעהמען ווير אן, דאס איינער אינען אנדערען איינען „שורקען״ שמפּפּט. דער בעליידיגטע פאָרדערט זאָדאנן דען בעליידיגער צו אייגער גגענגטהאונג דורך אין דועלל הערים. דאס דועלל פינדעט ווירקליך שטאטט. דער בעליידיגטע ערהאלט צוויפעללינג אייגע שום-וואנדע, איזט ער דאנן, ווייל ער אים דועللע בע-דענט ווערדע, ווירקליך אין „שורקע״? אדער אבער האט דאס געפאָלאסענע בלוט דאס „שורקשע״ אן אהם עטוא ווענ-געוואשען? — אונד נעהמען ווير דען אומגעקעהרטען פאָלל אן, דאס נעמליך דער בעליידיגער צופעללינג דיא שים-וואנדע ערהאלט — איזט דעם דאנן בעווייז דאפיר, דאס דער בעלייד-גער אינגעטליך נור אין פערלייטעד זיא? וויא דאנן מאן דענן דורך דאלבע צופעללינגסיגן דיא וואהרהייט הערוסברינגען? עס ווירד זיך דאכס-טענס הערוסשטעללען, דאס יענער מענש, דער עטוא אין סאָלוהר געלערטער איזט אונד מיט וואפפען נכט אומגעגעהען פערשטעהט, אוממער אינרעכט דאבע — דא א דינע וואפפּפּ נעווים נע טרעפפען ווירד! — נין, מיינע הערען! דאס גאנצע דועللווירען איזט אין נראסע וואהנזינן, איך בישטע דאהער דיא הערען אבגעאָרדנעטען-קאָללעגען, געמינזאם דאהין צו ווירקען, דאסס דאס דועלל אבערהויפּט אייסער געבייך קאָמטע, פיהלט זיך יעמאנד אין דיעער עהרע פערלעמצ-טען, זא מיס מאן אין עהרען-גערכט צוזאמענזטעטצען, ווערלכען דאבע נאָך דייפּלכער ערלייגונג צו עגטשיידען העטטע, אב דיא בעליידיגונג בעגערעדט איזט אדער נכט. שטעללט עס זיך הערים, דאסס דאס גאנצע אינע באוויללינג פערהייטיגונג וואר, זא ווירד אבער דען פערלייטערע אייגע עגטשפּרע-בונגע שטראפפ פערהענגט. וואָרוך דיא עהרע דעם בעליידיגטען דאָך זיכערער הערגעשטעללט

פאָלליעטאָן.

דיא פאמיליע שלאָסבערגער.

(5-טע פאָרטשעצונג.)

„דיעזע נעאכטעטע פירמא איזט, וויא גגואגט, שאָן ווייט דייא יאהרען וואגרעט. (זאגטע דער אדוואָקאט) אינ-דעסען וואָללען ווייר דיעזעס נעשפּרעכע אין עגדע מא-כען. גגרענגקען זיא זיך, וואָאָרס אלס צאהלונגס-אונפעהיג צו ערקלערען? זיא קאָנגען זיך נאָך אייגען מאָגאט האל-טען, אך ווייס עס. אבער אין אדערס אייגגען אינטערעסען אונד אים אינטערעסען אנדערער מאכטע אך איהנען ראטהען, זיך וואָאָרס אלס צאהלונגס-אונפעהיג צו ערקלערען.״

„יא? אונד אלל דיעס איהנען צו ליעבע, (זאגטע שלאָסבערגער) ווייל זיא בוראגען זא הערוסגעקלי-נעלט האבען? — אונד אך מוס איהנען זאגען, דאס מיין הייז נור אין אדערס פערייקטען נעהריגע באנקראָטט איזט! זיא נעשטעהען ערלבער, דאס אך נאָך אייגען מאָגאט האלטען קאָגן. אין אייגגען מאָגאט קאָגן פיעל נעשעהען— אונד אך האבע שאָן פייהער נעעיגגט, דאס אך אויסוגגע צו פינדען ווייס.״

„דאס ווייס, זיא האבען זיך אינסער טיעפער אין דיא לינע הינינצוארבייטען נעוואוסט.״

שלאָסבערגער וואוסטע ווירקליך נכט, וואס ער מא-כען זאָלל. זאָלל ער דען אדוואָקאטען אָר פיינען אונד הינטוטוערען? דיעס ווירד אבער נאָך וועניגער נוטטען טהון; ער קאָם אויך באלד צור אייגגנכט. דאס נאכדעס איהם אויך דער קרעדיט יטטעגס וואריאגגעס ענטצאָגען אוירדע, ער עס עבען פערזוגגט מיטסע, דען נאכגעבינען פערצווייפלונג! ווייסטען זיא, וואס פיר מאגע אונד נעכטע אך דיעגען אין דיעגען אנדערען אינטערעסען אונד אנדערען מאכטען אך איהנען ראטהען, זיך וואָאָרס אלס צאהלונגס-אונפעהיג צו ערקלערען.״

„יא, (זאגטע דער אדוואָקאט לעכעלנד) זיא זור פעהיג, נאָך אגדערע אגגוואהרהייט צו בעגעהען.״

„הויטע זיא זיך! (שריע שלאָסבערגער) זא, אן אייס וואהר, איך שטעהע אם ראנדע דעם אבגרונדעס: עס איזט וואהר, איך האבע דייא יאהרע הינדורך אללעס נעטהאן, וואס מעגליכע קראָפפ נור פיר מאגע, אום דען פאָלל מיי-נעס הויזעס הינאבגעוואהלטען, איך דאך זאגען: עס איזט עטוואס פאָן דער קראָפפ אייגגעס ריעגען אין דעם קאָמפּפּ נעוועזען, דען אך געקעמפּפּט האבע; אבער דא-דאס אייגגען אין אללגער קאָמפּפ איך, בעלאָאגע צו ווערדען, זיא האבען דיא פאָללמאכט, אהנען גלויבע מאן, פינדען זיא עס נכט פיר בעסער, מיך צו שטיטצען, דא-מיט נכט דורך מיינען פאָלל אויך נאָך הונדערטע מיט-נעריסען ווערדען?״

דער אדוואָקאט לעגט זיך אינדעס פאָן דעגען ווא-טען נכט בעאריינג אונד זאגטע אין ווענג פערדריעסליך „„קאָמטען ווייר צו עגדע!״״

„אונד דיעזעס עגדע זאָלל זיין, דאס איך מיינען לאנגע. יעהרינגען קאָמפּפ דאמיט בעשליעסע, דאס איך מיך אלס צאהלונגס-אונפעהיג ערקלערע!״

„הערען זיא! (זאגטע שלאָסבערגער צו די שעטצער אין בישמעדעס פאָגגע) ערווייקען זיא מיר ביא דען באנ-קען אייגען קרעדיט פאָן נור 80000 גולדען—אונד איך ווע-טע אללעס פיר אללע! זיא קאָנגען מיר מיין קיפּפּעגגשעפּ מאלגגען. מיין שפּעקולאציאָנס-שטעגע נכט אבשפּרעכען, אונד זיא וויסטען נאָגען נוט. דאס איך מיך מיט דיעזע סוממע רעטטען לאָגגטע. דענקען זיא דאך, וואס פיר אייפ-זעהען דער פאָלל מיינעס הויזעס מאכגען ווירדע. אין מיינער לאנדווירטהשאפפ, אין מיינען פאבריקען אונד ביער-ביזע-ריינען אריבייטען הונדערטע אירע מענשען — אונד דיעזע מיסטען דורך מיינען באנקראָטט בראָדלאָס ווערדען.״

דאך— דער אדוואָקאט שאגגט ווייא אין שטיין אונ-ערבייטליך דא. נכט מיס נעטע אונד נכט מיס בעליידיגונ-גען קאָגגטע מאן אייגען פאָן דיעגעס רעכטען ווענע אבבריגע-ריגען אונד אנדערע מיס נאָכטע ווזע: „„אך ווייס נאנ-ווכער אונד בעשטעמטע, דאס זיא דיעזע 80000 גולדען נכט רעטטען קאָגגען; זיא ווערדען זיך נור פאָן אייגער פייטיגונ אין דיא אנדערע שטיצען. מיס זאָלגען מאָגען-ריינען אריבייטען זיא שאָן ווייס דייא יאהרען הינדורך פאָן מאָגאט צו מאָגאט.״״

„„ווייל עס אין דען רעטטען דייא יאהרען מיס אללעס ווייזע נינ. עס ווארען שלעכטע נעשעפּפּט-יאהרע, אונד נימאגגר קאָגגטע פאָרווערטס קאָמטען. אבער עטצט איזט דיא קרייזס אייגגעטטען, אונד נון מוס עס ווידער פאָרווערטס גגהען. — אָ! בייגגען זיא דיעזעס פיגליכע שווייגען! אגגוואָרטען זיא מיר! בייגגען זיא מיך נכט צו שפּעלען אונד מיס דעם אדוואָקאטען אויף נייטליכעס ווענע צו אייגגעס יעווטאאטע צו קאָמטען.״

„הערען זיא! (זאגטע שלאָסבערגער צו די שעטצער אין בישמעדעס פאָגגע) ערווייקען זיא מיר ביא דען באנ-קען אייגען קרעדיט פאָן נור 80000 גולדען—אונד איך ווע-טע אללעס פיר אללע! זיא קאָג